

زهرا رحیمی^۱

مقدمه

اندونزی سرزمینی در آسیای جنوب شرقی، در دل اقیانوسیه و مجمع‌الجزایری با بیش از ۱۷ هزار جزیره است که بالغ بر ۶ هزار جزیره آن مسکونی است. ترکیبی از صدها قومیت در جوار خط استوا با جمعیتی در حدود ۲۶۵ میلیون نفر، قریب به ۳/۵ درصد کل جمعیت جهان را به این کشور اختصاص داده و آن را به سومین کشور پرجمعیت آسیا و چهارمین کشور پرجمعیت جهان بدل ساخته است. از این تعداد بیش از ۸۵ درصد مسلمان و بقیه مسیحی، هندو و بودائی هستند. سامانه آموزشی اندونزی بیش از ۶۵ میلیون دانش‌آموز، چهار میلیون معلم و ۳۴۰ هزار مرکز آموزشی را پوشش می‌دهد (دیلاس، مکی، هوانگ و ترینس^۲، ۲۰۱۹؛ مؤسسه آمار یونسکو^۳، ۲۰۱۹). در این نوشتار ساختار نظام آموزشی این کشور به‌اختصار واکاوی خواهد شد.

اهداف و سیاست‌های کلی آموزشی

ورود آموزش نوین به این کشور را به دوران حکومت هلندی‌ها منتسب دانسته‌اند؛ پیش از آن در این کشور، مدارس شبانه‌روزی مذهبی (پسانترن^۴) به‌تنهایی عهده‌دار آموزش بودند. به رسمیت شناختن تحصیل، به‌عنوان حقی برای تمام شهروندان اندونزی، ارمغان استقلال اندونزی در سال ۱۹۴۵ است.^۵ پدیده‌ای که شکل‌گیری نظامی مساوات‌طلبانه و گسترده‌تر را در آموزش این کشور در پی داشت. آموزش دولتی در اندونزی، آموزشی سکولار است و لذا آموزش اسلامی عمده‌تاً به مدارس خصوصی واگذار شده است. توجه به میراث مذهبی، هویت ملی، تنوع اقوام و دسترسی ناهمگون جوامع مختلف به منابع انسانی و مالی را می‌توان از محورهای مورد تأکید این نظام آموزشی دانست (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۶، ۲۰۱۵).

ساختار نظام آموزشی و معرفی سطوح تحصیلی

^۱. استادیار گروه آموزش و پرورش، دانشگاه علامه طباطبائی

^۲ Dilas, Mackie, Huang & Trines

^۳ UNESCO Institute for Statistics

^۴ Pesantren

^۵ اندونزی در ۱۷ اوت ۱۹۴۵ از هلند مستقل شد، اما استقلال آن ۲۷ دسامبر ۱۹۴۹ به رسمیت شناخته شد.

^۶ Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)

در اندونزی، مدارس تحت نظر دو وزارت آموزش و فرهنگ^۱ و وزارت امور مذهبی^۲ اداره می‌شوند (بانک جهانی،^۳ ۲۰۱۸). نظام آموزش عمومی این کشور، فراگیران ۵ تا ۱۸ ساله را در چهار سطح مختلف آموزش می‌دهد. هریک از این چهار سطح به دو شکل معمولی و اسلامی سامان‌دهی می‌شود (جدول ۱). این سطوح عبارت‌اند از:

• **پیش‌دبستانی^۴:** دوره آموزشی پیش‌دبستانی دوره‌ای غیراجباری است. کودکان می‌توانند پیش از ورود به دبستان، در مراکز پیش‌دبستانی خصوصی، مراکز مراقبت روزانه، کودکانستان‌های عمومی یا اسلامی آموزش ببینند. این دوره در حال حاضر به‌عنوان یکی از اولویت‌های دولت اندونزی، با اقبال مواجه است (دیلاس و همکاران، ۲۰۱۹).

• **دوره ابتدایی^۵:** آموزش اجباری در اندونزی به سنین ۷ تا ۱۵ سالگی یعنی پایه اول تا نهم اختصاص دارد. شش سال نخست (پایه‌های اول تا ششم) دوره ابتدایی را رقم می‌زند و سن رسمی ورود به آن، هفت‌سالگی است. اما بسیاری از دانش‌آموزان از شش‌سالگی وارد مدرسه می‌شوند. بیش از ۸۰ درصد مدارس ابتدایی در این کشور، دولتی و تحصیل در آن رایگان است. با این حال، مدارس خصوصی همچنان نقش مهمی در نظام مدارس اندونزی ایفا می‌کنند. مدارس مذهبی عمدتاً مؤسسات خصوصی هستند که مشمول دریافت بودجه‌ای از سوی دولت می‌باشند. این مدارس علاوه بر برنامه درسی ملی رایج، درس‌های مذهبی را نیز آموزش می‌دهند (همان).

• **دوره متوسطه اول^۶:** این دوره اجباری سه‌ساله شامل پایه‌های هفتم تا نهم است و با دریافت مدرک پایان تحصیلات متوسطه اول^۷ پایان می‌یابد. دانش‌آموزانی که دوره متوسطه اول را در مدارس اسلامی و تحت نظر وزارت امور دینی می‌گذرانند، در پایان دوره مدرکی معادل آن^۸ دریافت می‌کنند (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۲۰۱۵).

• **دوره متوسطه دوم^۹:** دولت اندونزی در نظر دارد که آموزش اجباری برای دانش‌آموزان را تا پایان سال دوازدهم گسترش دهد، اما تاکنون به دلیل بار مالی این طرح و برخی دلایل دیگر، موفق به اجرای آن نبوده است (دیلاس و همکاران، ۲۰۱۹). ورودی‌های پایه‌های دهم تا دوازدهم، دانش‌آموزانی هستند که متوسطه اول را با نمرات بالاتر از حدنصاب گذرانده‌اند و می‌توانند در ادامه وارد دبیرستان نظری^{۱۰} یا دبیرستان فنی و حرفه‌ای^{۱۱} شوند. گذراندن این دوره اجباری نیست و شامل قانون تحصیل رایگان نمی‌شود. هر دو شاخه نظری و فنی در دبیرستان‌های اسلامی نظری^{۱۲} و اسلامی فنی و حرفه‌ای^{۱۳}

¹ MOEC (Ministry of Education and Culture)

² MORA (Ministry of Religious Affairs)

³ The World Bank

⁴ preschool

⁵ elementary education

⁶ Lower-Secondary Education

⁷ SMP (Sekolah Menengah Pertama)

⁸ MT (Madrasah Tsanawiyah)

⁹ Upper-Secondary Education

¹⁰ SMA (Sekolah menengah atas)

¹¹ SMK (Sekolah menengah kejuruan)

¹² MA (Madrasah Aliyah)

¹³ MAK (Madrasah Aliyah kejuruan)

برقرار است. دانش‌آموزان دبیرستان‌های نظری بعد از گذراندن دروس عمومی و اصلی پایه دهم، می‌توانند در رشته‌های زبان، علوم یا علوم انسانی تحصیل کنند و دانش‌آموزان مدارس مذهبی در رشته‌های تخصصی مذهبی به تحصیل خود ادامه می‌دهند. اما در دبیرستان‌های فنی، تنوع گرایش‌ها به کلی گسترده‌تر در بیش از ۱۴۰ رشته مختلف و در قالب دوره‌های سه یا چهارساله ارائه می‌شود. از این میان تنها ۱۰ رشته پرتعداد نظیر حسابداری، رسانه، مدیریت، بازاریابی و مهندسی کامپیوتر توانسته‌اند توجه بیش از ۶۰ درصد دانش‌آموزان را به خود جلب کنند (مرکز بین‌المللی آموزش فنی حرفه‌ای یونسکو^۱، ۲۰۱۳).

این ساختار به اختصار در جدول ۱ قابل بررسی است.

جدول ۱: سامانه آموزشی اندونزی

سن	سال‌های مدرسه	دوره‌های آموزشی	شرح
۵	-	پیش‌دبستانی	کودکستان (TK)
۶	-	پیش‌دبستانی	کودکستان اسلامی (RA)
۷	۱	آموزش ابتدایی	دبستان (SD) دبستان اسلامی (MI)
۸	۲		
۹	۳		
۱۰	۴		
۱۱	۵		
۱۲	۶		
۱۳	۷	آموزش متوسطه	متوسطه اول (SMP) متوسطه اول اسلامی (MTs)
۱۴	۸		
۱۵	۹		
۱۶	۱۰		متوسطه دوم: (شاخه نظری) (SMA) شاخه فنی (SMK)
۱۷	۱۱		متوسطه دوم اسلامی: شاخه نظری (MA) و شاخه فنی (MAK)
۱۸	۱۲		شاخه فنی (MAK)

موضوعات درسی در هر یک از سطوح تحصیلی

موضوعات درسی به تفکیک سطوح تحصیلی در این کشور عبارت‌اند از (دیلاس و همکاران، ۲۰۱۹):

- **دوره ابتدایی:** برنامه درسی ابتدایی اندونزی، شامل درس‌های اصلی شامل تعلیمات دینی، تعلیمات مدنی، زبان اندونزیایی (مالایی)، ریاضی، علوم تجربی، علوم اجتماعی، هنر و ورزش است.

¹ UNESCO-UNEVOC International Centre for Technical and Vocational Education and Training

• **دوره متوسطه اول:** برنامه درسی این دوره عمدتاً شامل همان درس‌های دوره ابتدایی است، با این تفاوت که عناوینی شامل زیست‌شناسی، شیمی یا فیزیک در علوم تجربی، تاریخ جهان در علوم اجتماعی و زبان انگلیسی به آن افزوده شده است.

• **دوره متوسطه دوم عمومی:** پس از گذراندن دروس عمومی و پایه در سال دهم، دانش‌آموزان به فراخور رشته انتخابی خود، دروس مختلفی را می‌گذرانند. رشته زبان شامل زبان اندونزیایی، انگلیسی و سایر زبان‌های خارجی است. رشته علوم دربردارنده زیست‌شناسی، شیمی و فیزیک است و رشته علوم انسانی شامل جغرافیا، جامعه‌شناسی و اقتصاد است.

• **دوره متوسطه دوم فنی و حرفه‌ای:** در این دوره، یک برنامه درسی عمومی شامل ریاضیات، زبان اندونزیایی، زبان انگلیسی، علوم طبیعی، علوم اجتماعی، تعلیمات دینی و تعلیمات مدنی ارائه می‌شود. علاوه بر دروس عمومی، هر رشته دروس فنی متناسب را نیز در برنامه درسی خود دارد.

مدیریت آموزشی، تمرکز و عدم تمرکز

به‌طور کلی سال تحصیلی در مدارس اندونزی از اواسط ژوئیه آغاز شده و تا اواسط ماه ژوئن ادامه دارد و شامل تعطیلات بین‌ترم در ماه دسامبر و تعطیلات عید فطر است. از اوایل قرن بیست و یکم در این کشور، تحصیل رایگان اعلام و بیست درصد از بودجه ملی دولت مرکزی به آموزش اختصاص داده شد. با وجود این مدارس خصوصی جایگاه ویژه‌ای دارند و با رشد مقطع تحصیلی، تمایل به ثبت‌نام در آن‌ها افزایش می‌یابد، به‌طوری‌که به‌طور مثال در سال ۲۰۱۰، حدود ۷ درصد از مدارس ابتدایی به شکل خصوصی اداره می‌شد، اما این رقم در مدارس متوسطه اول به ۵۶ درصد و در مدارس متوسطه دوم به ۶۷ درصد می‌رسید. نتایج مطالعات، حاکی از آمادگی تحصیلی نسبتاً بیشتر دانش‌آموزان مدارس دولتی نسبت به دانش‌آموزان مدارس خصوصی است (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۲۰۱۵). هرچند نسبت تعداد دانش‌آموز به معلم در بخش خصوصی کمتر از بخش دولتی است، اما در مجموع مدارس خصوصی، معلمانی با صلاحیت کمتر و امکانات نامساعدتر دارند (بانک جهانی، ۲۰۱۸a). علی‌رغم این ملاحظات کیفیتی، بین سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۷، ثبت‌نام مؤسسات خصوصی در دوره ابتدایی از ۶ درصد به ۲۲ درصد افزایش یافت و البته ثبت‌نام دبیرستان‌های خصوصی در همان زمان از ۵۴ درصد به ۴۶ درصد کاهش پیدا کرد (مؤسسه آمار یونسکو، ۲۰۱۹).

به‌طور کلی ۸۴ درصد مدارس اندونزی توسط وزارت آموزش و فرهنگ اداره می‌شود. این وزارتخانه وظیفه برنامه‌ریزی درسی، استخدام معلمان و برگزاری امتحانات مدارس دولتی را بر عهده دارد. ۱۶ درصد دیگر مدارس، مؤسسات آموزش مذهبی هستند که توسط وزارت امور دینی اداره می‌شوند (بانک جهانی، ۲۰۱۸a). برنامه درسی ملی^۱ و کتاب‌های درسی، در جاکارتا پایتخت این کشور تنظیم می‌شود، اما آموزش معلمان به مناطق واگذار شده است. در سال ۲۰۰۴ برنامه درسی

¹ Nasional kurikulum

اندونزی با دو تغییر عمده مواجه شد. نخست تغییر از برنامه درسی مبتنی بر یادگیری محتوا، به برنامه درسی مبتنی بر شایستگی در به‌کارگیری محتوا و دوم حمایت از برنامه‌های تمرکز زدا و تمایل به مدیریت مدرسه محور. بدین ترتیب چارچوبی برای استاندارد ملی آموزش در نظر گرفته شده و قدرت تصمیم‌گیری به مدیر مدرسه و سامانه آموزش ملی تفویض شده است (قنبر زاده، ۱۳۹۶).

مدارس بین‌المللی

اندونزی صاحب بیشترین تعداد مدارس بین‌المللی در جنوب شرقی آسیا است. این مدارس در شهرهای بزرگی نظیر جاکارتا واقع شده‌اند و آموزشی باکیفیت و البته هزینه بالا ارائه می‌کنند. تا سال‌های اخیر فرزندان مهاجران و ثروتمندان اندونزیایی نیز مجاز به تحصیل در این مدارس بودند، اما از سال ۲۰۱۴ بخشنامه‌ای در ارتباط با تقویت شخصیت اخلاقی جوانان اندونزیایی، توسط دولت این کشور تنظیم شد که بر اساس آن، ورود افراد اندونزیایی به مدارس بین‌المللی ممنوع شد و این مدارس، مؤسسه‌های آموزش خارجی نامیده شدند. از آن‌پس متقاضیان اندونزیایی می‌توانند در مدارس مشترک^۱ تحصیل کنند که متعلق به کشور اندونزی است، اما تحت نظر کمبریج، امریکا، استرالیا، سنگاپور، آلمان یا هند و... فعالیت می‌کند و برنامه درسی آن نیز تابع همان کشور است. این مدارس موظف‌اند زبان و فرهنگ اندونزیایی را در کنار برنامه درسی خارجی تدریس کنند (مؤسسه آمار یونسکو، ۲۰۱۹).

اجرای برنامه درسی، نظارت، ارزشیابی و پیگیری

سال ۲۰۱۳، دولت باهدف بهبود کیفیت آموزش در مدارس و آموزشگاه‌ها در سراسر اندونزی با تمرکز بر دستیابی به تعادل مطلوب بین توسعه مهارت‌های شناختی، به‌ویژه تفکر انتقادی، حل مسئله و بهبود الگوهای شخصیتی و رفتاری دانش‌آموزان، اصلاحاتی در برنامه درسی ملی خود انجام داد (قنبر زاده، ۱۳۹۶). به دنبال این تغییرات، تعداد دروس اجباری در دوره ابتدایی کاهش یافت، دروسی مثل زبان انگلیسی و فناوری اطلاعات از دروس ابتدایی حذف و آموزش علوم محدودتر شد (میشی^۲، ۲۰۱۷). البته به لحاظ عدم آمادگی بسیاری از معلمان و مدارس برای همگام شدن با تغییرات، اجرای سراسری این برنامه با تأخیر در حال انجام است و اغلب مدارس هنوز طبق برنامه درسی قبلی آموزش می‌دهند.

در دوره متوسطه اول، شیوه تدریس مبتنی بر حفظ طوطی‌وار مفاهیم است. فارغ‌التحصیلی از این دوره تا چند سال اخیر بر اساس امتحانات ملی^۳ سراسری انجام می‌شد. این امتحانات عمدتاً به‌صورت تستی و در پایان هر سال تحصیلی برگزار می‌شدند. از سال ۲۰۱۵ این امتحانات دیگر ملاک اجباری برای ارزشیابی نیستند و در حال حاضر، فارغ‌التحصیلی از این

^۱ Joint cooperation schools

^۲ Michie

^۳ Ujian Nasional (UN)

مقطع و راهیابی به دوره متوسطه دوم، به ارزشیابی مستمر و امتحانات داخلی مدارس بستگی دارد. اما باوجود این، دانش‌آموزان هنوز در امتحانات ملی شرکت می‌کنند (آلهازا و زولکیفلی^۱، ۲۰۱۷).

دوره متوسطه دوم تأکید کمتری بر حفظ طوطی‌وار و امتحانات دارد، اما دانش‌آموزان کماکان در امتحانات مدارس شرکت می‌کنند. در پایان سال دوازدهم، امتحان نهایی ملی در چهار درس زبان اندونزیایی، زبان انگلیسی، ریاضیات و یک درس انتخابی از رشته تخصصی دانش‌آموزان برگزار می‌شود و دانش‌آموزانی که دوره را با موفقیت بگذرانند موفق به کسب مدرک پایان دوره متوسطه دوم^۲ یا معادل مذهبی آن^۳ خواهند شد. برای دانش‌آموزانی که به سامانه رسمی آموزشی دسترسی ندارند یا نتوانند دوره را با موفقیت بگذرانند، دوره‌های آموزشی غیررسمی تعریف شده است. این دانش‌آموزان انتخاب رشته نمی‌کنند و با گذراندن آزمون هفت درس، مدرک معادل متوسطه دوم^۴ را دریافت می‌کنند (وزارت آموزش و فرهنگ^۵، ۲۰۱۷).

تربیت معلم

در سال ۲۰۰۶ از بین یک میلیون و ۲۵۰ هزار معلم ابتدایی اندونزیایی، فقط ۲۰۰ هزار نفر دارای مدرک دانشگاهی بودند و اغلب آن‌ها دیپلم دبیرستان یا دیپلم نوع دو داشتند. قانون جدید در سال ۲۰۰۵ مدرک دیپلم را برای معلمان ناکافی برشمرد و دریافت مدرک چهارساله دانشگاهی^۶ را شرط لازم قلمداد کرد (ریحانی و سومینتونو^۷، ۲۰۱۰). با این تدبیر، تعداد معلمان دارای تحصیلات عالی در تمام پایه‌ها از ۳۷ درصد در سال ۲۰۰۳ به ۹۰ درصد در سال ۲۰۱۶ افزایش یافت (بانک جهانی، ۲۰۱۸b). امروزه کاندیداهای تدریس در مدارس دولتی باید الزامات سخت‌گیرانه‌تری را برآورده کنند تا شانس خود را برای استخدام به عنوان معلم رسمی افزایش دهند. این شرایط و معیارها علاوه بر اخذ مدرک دانشگاهی، شامل حداقل معینی از تجربه تدریس و کسب حدنصاب نمره در آزمون‌های استخدامی است. معلمان شاغل به خدمت نیز موظف هستند تحت مقررات جدید مجدداً تأیید صلاحیت شوند. البته شواهد کسب شده تفاوت زیادی بین معلمان تأیید شده و رد صلاحیت شده در توانایی‌ها یا تأثیر آن‌ها در نتایج یادگیری دانش‌آموزان نشان نمی‌دهد. زیرا سطح قابل قبولی که برای تأیید معلمان منظور شده، سطح نسبتاً پایینی است و تقریباً همه معلمان جدید، تأیید صلاحیت و پذیرش می‌شوند (قنبر زاده، ۱۳۹۶).

در ادامه طرح فوق، حداقل مدرک لازم برای تدریس در دانشگاه، کارشناسی ارشد اعلام شد. قانون افزایش صلاحیت مدرسان، به لحاظ کمی در مدارس موفق‌تر از آموزش عالی بوده است. چراکه در حال حاضر حدود ۳۰ درصد از مدرسان-

¹ Alhadza & Zulkifli

² Ijazah SMA

³ Ijazah MA

⁴ Izajah Paket C Setara SMA

⁵ Kementerian Pendidikan dan Kebudayaan.

⁶ Sarjana Pendidikan

⁷ Raihani & Sumintono

بخصوص در مؤسسات خصوصی آموزش عالی - کماکان فاقد مدرک کارشناسی ارشد هستند. به علاوه کمتر از ۱۲ درصد اساتید، مدرک دکتری تخصصی دارند و اغلب این اقلیت، در دانشگاه‌های برتر دولتی تدریس می‌کنند (مولیودی‌هاردیو^۱، ۲۰۱۴).

چالش‌های نظام آموزشی

طبق آخرین آمار، اندونزی دارای ۹۴۷۸۵۱۲ کودک پیش‌دبستانی، ۲۷۶۵۲۹۶۵ دانش‌آموز در مقطع ابتدایی و ۲۷۹۹۸۵۶۴ دانش‌آموز در مقطع متوسطه دوم دارد. در این کشور نسبت دانش‌آموز به معلم در دوره ابتدایی بین سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۷ از ۲۰ به ۱، به نسبت ۱۶ به ۱ کاهش یافته است. این نسبت در مقاطع بالاتر مدرسه ثابت مانده و گاه نیز کاهش یافته است (مؤسسه آمار یونسکو، ۲۰۱۹). اما در مجموع این کشور همواره در فراهم کردن سیستم آموزشی باکیفیت و کامل برای شهروندان با مشکل مواجه بوده و نسبت به سایر ملل جنوب شرقی آسیا، سطح سواد بسیار کمتری دارد. تحلیل‌ها نشان می‌دهند ۵۵ درصد شهروندانی که مدرسه را تمام می‌کنند، عملاً بی‌سواد محسوب می‌شوند.^۲ این در حالی است که این آمار در کشورهای عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۲۰ درصد است (بانک جهانی، ۲۰۱۸a).

علاوه بر این مطالعات سال‌های ۱۹۸۷ تا ۲۰۰۶ حاکی از آن است که دانش‌آموزان در پایان دوره متوسطه، درک درستی از علوم تجربی ندارند. این ضعف را ناشی از عدم تخصیص بودجه کافی در زمینه نوآوری‌های آموزشی و عدم توجه به آموزش معلمان دانسته‌اند. از این رو از سال ۲۰۱۱ دولت اندونزی توجه ویژه‌ای به آموزش همۀ معلمان بخصوص معلمان دروس علوم پایه در مدارس متوسطه و آموزش عالی مبذول داشته و از اوایل قرن بیست و یکم، اصلاحات و بهینه‌سازی گسترده‌ای را در حوزه آموزش به اجرا گذاشته است (قنبر زاده، ۱۳۹۶). از جمله می‌توان به غیرمتمرکزسازی بخش‌هایی از سیستم مدارس، بهبود معیارهای تربیت معلم و افزایش قابل توجه بودجه آموزشی به عنوان سهمی از بودجه ملی کشور اشاره کرد. با این حال بودجه آموزش دولتی به عنوان درصدی از تولید ناخالص داخلی، در دهه اخیر راکد مانده و بسیار کمتر از در صد پیشنهادی برای اقتصادهای نوظهور (۳/۶ در صد تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۱۵) است (دیلاس و همکاران، ۲۰۱۹).

در آموزش عالی نیز میانگین سال‌های تحصیل در شهروندان ۲۵ سال به بالا در اندونزی، نسبت به سال ۱۹۸۰ دو برابر شده و در سال ۲۰۱۶ به ۸ سال رسیده است. با این حال مطابق آمار سال ۲۰۱۶ درصد افراد اندونزیایی ۲۵ سال به بالا، با حداقل مدرک کارشناسی، کمتر از ۹ درصد است. این رقم بین تمام اعضای اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا^۳

^۱ Moeliodihardjo

^۲ بانک جهانی افرادی را که مهارت لازم برای ورود موفق به بازار کار ندارند، عملاً بی‌سواد برمی‌شمرد. دانش‌آموزانی که در ارزیابی بین‌المللی (PISA) نمره سطح یک می‌آورند، عملاً بی‌سواد محسوب می‌شوند، زیرا به طور مثال می‌توانند یک متن را بخوانند، اما نمی‌توانند پرسش‌های مربوط به آن را پاسخ دهند.

^۳ Association of Southeast Asian Nations (ASAN)

کمترین است. در این کشور هرچند میزان ورود به آموزش عالی^۱ در سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۷ جهش ۲۰ درصدی داشته، اما هنوز به رقم قابل قبولی نرسیده است. این نسبت اکنون ۳۶/۳ درصد است، درحالی‌که در مالزی به ۴۲ و در تایلند به ۴۹/۳ درصد رسیده است. یکی از عوامل بی‌انگیزگی مردم اندونزی برای ورود به تحصیلات تکمیلی، بیشینه بودن نرخ بیکاری در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌هاست. در این کشور هرچند تعداد فعالیت‌های تحقیقاتی دانشگاهی، روند رشدی سریع را پیموده، اما هنوز با سایر اقتصادهای نوظهور دنیا قابل قیاس نیست (مؤسسه آمار یونسکو، ۲۰۱۹). در مجموع به نظر می‌رسد تدابیر بیشتری لازم است تا ضعف‌های بنیادین سیستم آموزشی اندونزی را برطرف کند و آن را به سایر کشورهای در حال رشد در منطقه پویای آسیایی نزدیک نماید.

نوآوری در برنامه درسی

برنامه درسی ملی در اندونزی بارها دچار تغییر و اصلاح شده و آخرین اصلاحات آن باهدف همگام شدن با خواسته‌های جهانی، در سال ۲۰۱۳ به انجام رسیده است. برنامه درسی دوره ابتدایی و متوسطه در این کشور شامل محتوای ملی و محلی است. محتوای ملی توسط دولت مرکزی و محتوای محلی توسط مراکز استان‌ها یا حتی مناطق تولید می‌شود. بدین ترتیب تدوین برنامه درسی ملی بر عهده مرکز برنامه‌ریزی درسی^۲ است و محتوای محلی توسط دفتر آموزش و پرورش استان‌ها و بر اساس رهنمودهای کلی دفتر مرکزی تهیه می‌شود (دفتر بین‌المللی آموزش یونسکو^۳، ۲۰۱۱). آخرین برنامه درسی ملی در این کشور شامل چهار استاندارد محتوا، صلاحیت فارغ‌التحصیلان، استاندارد فرایند و استاندارد ارزشیابی است (موکمینین، حبیبی، پراسوجو، ایدی و حمیده^۴، ۲۰۱۹). در این برنامه بر توصیف پیامدهای یادگیری و نتایج مورد انتظار از دانش‌آموزان تأکید شده است. به عبارت دیگر هر موضوع درسی در مدارس باهدف آماده‌سازی دانش‌آموز برای کسب شایستگی‌های مدنظر ارائه می‌شود. برخی از این شایستگی‌ها عبارت‌اند از: توانایی برقراری ارتباط، شفاف و نقادانه اندیشیدن، توجه به ابعاد اخلاقی یک مسئله، فهم و سازگاری با دیدگاه‌های مختلف، تبدیل‌شدن به شهروند مسئولیت‌پذیر، توانایی زندگی در جامعه جهانی، علاقه‌مندی به زندگی، آمادگی برای کار و مسئولیت‌پذیری نسبت به محیط‌زیست (سوپارنو و رامادانتی^۵، ۲۰۱۹).

در حوزه اجرا نیز، در آموزش اندونزی نوآوری‌هایی قابل‌ذکر است. به‌عنوان مثال در این کشور، به لحاظ پراکندگی جمعیت در جزایر گوناگون، باوجود سواد رایانه‌ای اندک، کمبود برق و فقدان زیرساخت مناسب برای اینترنت، آموزش از راه دور ابزار مهمی برای ارائه آموزش در مناطق دورافتاده به شمار می‌رود. کودکان اندونزیایی که به مدارس حضوری دسترسی ندارند، می‌توانند دوره متوسطه اول را در مدارس رادیویی بگذرانند. در سطح آموزش عالی نیز آموزش از راه دور

¹ tertiary Gross Enrollment Ratio (GER)

² Curriculum Development Center (CDC)

³ International Bureau of Education (IBE), Unesco

⁴ Mukminin, Habibi, Prasjo, Idi & Hamidah

⁵ Suparno & Ramadanti

توسط دانشگاه آزاد اندونزی^۱ راه اندازی شده است. این دانشگاه دولتی باهدف ارائه آموزش به مناطق محروم، مدارج دیپلم، کارشناسی و کارشناسی ارشد را توسط سامانه‌های از راه دور یا یادگیری تلفیقی ارائه می‌کند و بدین منظور از رسانه‌های رادیو، تلویزیون، نوارهای ویدئویی و اینترنت بهره می‌برد (پنن^۲، ۲۰۰۳).

باوجوداین که به‌کارگیری آموزش از راه دور در اندونزی هنوز محدود است، اما سایر مؤسسه‌های آموزش عالی نیز با الگوبرداری از دانشگاه آزاد، دوره‌های آموزش مجازی ارائه می‌کنند. به‌طورکلی، بازار آموزش مجازی در اندونزی بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ رشد ۲۵ درصدی داشته است. هرچند این کشور به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین بازارهای یادگیری سیار^۳ در آینده نزدیک شناخته شده است، اما این صنعت هنوز پتانسیل زیادی برای گسترش دارد (ادتک‌ریویو^۴، ۲۰۱۶).

منابع و مراجع:

- قنبر زاده، محمدتقی. (۱۳۹۶). برنامه‌های توسعه حرفه‌ای معلمان اندونزی. مرکز امور بین‌الملل و مدارس خارج از کشور، مدرسه جمهوری اسلامی ایران در جاکارتا- اندونزی.
- Alhadza, A., & Zulkifli, M. (2017). National examination and the quality of education in Indonesia. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 4(21), 1-12.
- International Bureau of Education. (2011). World Data on Education Données mondiales de l'éducation Datos Mundiales de Educación VII Ed. 2010/11 Available at: http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Indonesia.pdf
- Dilas, D. B., Mackie, C., Huang, Y., & Trines, S. (2019). *Education in Indonesia*. Retrieved from World Education News+Reviews. available at: <https://wenr.wes.org/2019/03/education-in-indonesia-2>
- EdTechReview (ETR). (2016). *Indonesia To Be One Of The World's Top Buyers Of Mobile Learning Products In 2017*. available at: <https://edtechreview.in/trends-insights/insights/2473-indonesia-market-mobile-learning>
- Kementerian Pendidikan dan Kebudayaan. (2017, January 30). *Mata Pelajaran Pilihan UN Tidak Harus Sesuai Jurusan Kuliah*. available at: <https://www.kemdikbud.go.id/main/blog/2017/01/mata-pelajaran-pilihan-un-tidak-harus-sesuai-jurusan-kuliah>

¹ Indonesia Open University

² Pannen

³ Mobile learning

⁴ EdTechReview (ETR)

- Michie, M. (2017). Comparing the Indonesian Kurikulum 2013 with the Australian Curriculum: Focusing on science for junior secondary schools. *The International Education Journal: Comparative Perspectives*, 16(2), 83-96.
- Moeliodihardjo, B. (2014). Higher education sector in Indonesia. *Jakarta British Council*.
- OECD/Asian Development Bank (2015). *Reviews of National Policies for Education: Education in Indonesia, Rising to the Challenge*. Paris: OECD Publishing. Available at: <https://www.oecd.org/publications/education-in-indonesia-9789264230750-en.htm>
- Mukminin, A., Habibi, A., Prasajo, L. D., Idi, A., & Hamidah, A. (2019). Curriculum Reform in Indonesia: Moving from an Exclusive to Inclusive Curriculum. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 9(2), 53-72.
- OECD/Asian Development Bank (2019). *Education at a Glance 2019: Indonesia*. OECD Publishing. Available at: https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2019_CN_IDN.pdf
- Pannen, P. (2003). Distance education public policy and practice in the higher education: The Case of Indonesia. *Revista Brasileira de Aprendizagem Aberta e a Distância*, 2.
- Raihani, R., & Sumintono, B. (2010). Teacher education in Indonesia: Development and challenges. In *International Handbook on Teacher Education Worldwide* (pp. 181-197). Atrapos editions.
- Suparno & Ramadanti, R. (2019). The National Curriculum in Indonesia: Learning Outcomes. Jakarta State University. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3395403>
- The World Bank (2018 a). *Indonesia Economic Quarterly: Learning more, Growing faster*. available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/305361528210283009/Indonesia-economic-quarterly-learning-more-growing-faster>
- The World Bank. (2018 b,). *Improving Teaching and Learning in Indonesia*. Retrieved from The World Bank. available at: <https://www.worldbank.org/en/country/indonesia/brief/improving-teaching-and-learning-in-indonesia.print>
- UNESCO Institute for Statistics. (2019). *Indonesia: Education and Literacy*. Retrieved from UNESCO Institute for Statistics. available at: <http://uis.unesco.org/en/country/id?theme=education-and-literacy>

- UNESCO-UNEVOC International Centre for Technical and Vocational Education and Training (July, 2013). *World TVET Database Indonesia*, available at: https://unevoc.unesco.org/wtdb/worldtvetedatabase_idn_en.pdf

